महाराष्ट्रातील समाज सुधारणेचा इतिहास

डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर

भाग - १

By – Dr. Preeti.

- Coaching Institute for PSC Aspirants

YouTube Channel for Competitive exam aspirants

- Cleared UPSC CDS exam twice

Follow us

unacademy

https://unacademy.com/user/Dr.Preeti

RATE - Review - Upvote

डॉ.भीमराव रामजी आंबेडकर

- जन्म: १४ एप्रिल १८९१
- मध्यप्रदेशातील महू

(MHOW-मिलिटरी हेड क्वार्टर ऑफ वोरिअर्स) येथील लष्करी छावणीत जन्म

वडील:रामोजी मालोजी सकपाळ

आई:भीमाबाई

मुळगाव:आंबावडे,ता.मंडणगड,रत्नागिरी

पत्नी:१)माता रमाबाई(राणीबाई वलंगकर)

२)सविता कबीर(माई आंबेडकर)

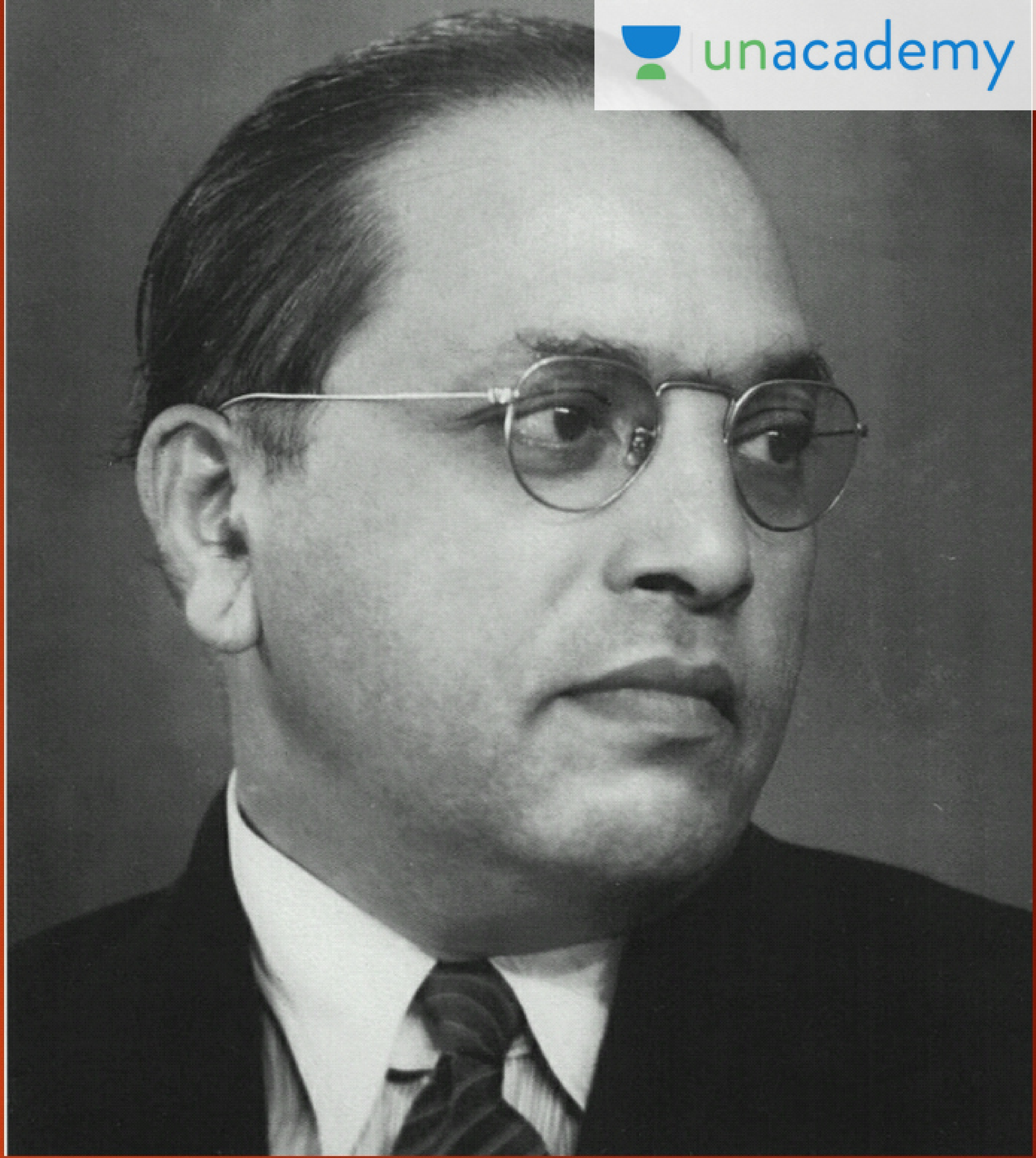

शिक्षण:MA,MSC,DSC, PHD,LLB,LLD,D lit

unacademy

महाराष्ट्रातील समाज सुधारणेचा इतिहास

डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर

भाग - १

Follow us

unacademy

Share - Review - Upvote

unacademy

एप्रिल १९२५: Evolution of Provincial Finance in British India

ह्या नावाने बाबासाहेबांचा प्रबंध प्रसिध्द झाला त्यानंतर अधिकृतपणे त्यांना PHD ची पदवी देण्यात आली

१५ डिसेंबर १९२५ ला ब्रिटिश सरकारने रॉयल कमिशन ऑन इंडियन करन्सी नेमले होते. त्याचे अध्यक्ष सर एडमंड हिल्टन यंग होते.

जून १९२८:सोलापूर व बेळगाव येथे अस्पृश्यांकरता वसतिगृहांची स्थापना.

- २८ जुलै १९२८:स्त्री कामगारांना प्रसूती काळात रजा मिळवण्यासंबंधीच्या बिलास आंबेडकरांनी पाठिंबा दिला.
- ३ ऑगस्ट १९२८:महार वतने नष्ट करण्यासंबंधीचे विधेयक मुंबई विधिमंडळात सादर
- ५ ऑगस्ट १९२८: सायमन कमिशनच्या प्रांतिक समितीवर काम करण्यासाठी मुंबई विधिमंडळाने डॉ आंबेडकरांची निवड केली.
- १३ एप्रिल १९२९ ला बहिष्कृत परिषदेचे दुसरे अधिवेशन रत्नागिरी ला भरले.त्या सभेचे अध्यक्ष डॉ बाबासाहेब आंबेडकर होते, त्यानंतर चिपळूण येथे जिल्हा शेतकरी परिषदेचे अधिवेशन घेण्यात आले.

२५ मे १९२९: पातूरडा, बुलढाणा येथे आंबेडकर यांच्या अध्यक्षते खाली अस्पृश्य परिषदेचे अधिवेशन.

ह्याच अधिवेशनात बाबासाहेबांनी धर्मांतराचा ठराव मांडला.

unacademy

unacademy

ह्या कमिशन समोर ज्यावेळी बाबासाहेबांनी साक्ष दिली त्यावेळी प्रत्येक सदस्याने 'Evolution of Provincial Finance in British East India' या ग्रंथाचे कौतुक केले.

- बागडे-जेधे-जवळकर ह्यांनी चळवळीच्या प्रचारादरम्यान 'देशाचे दुश्मन' हे पुस्तक लिहले होते. परंतू टिळकवाद्यांनी पुणे कोर्टात खटला भरला होता, त्यांचे वकीलपत्र घेऊन त्याना निर्दोष सोडविले होते: १९२६

१९२८: मुंबई सरकारने डॉ आंबेडकर व पी जी सोळंकी ह्यांची मुंबई विधिमंडळ वर नियुक्ती करण्यात आली

- १ जानेवारी १९२७ भीमा कोरेगाव येथील विजय स्तंभासमोर एक सभा झाली होती . शेकडो लढायांत ब्रिटिशांना विजय मिळवून देणाऱ्या महार तरुणांना आज सैन्यात प्रवेश नाकारणे म्हणजे एक प्रकारचा विश्वासघात आहे'- ह्या शब्दात सरकारवर त्यांनी टीका केली होती

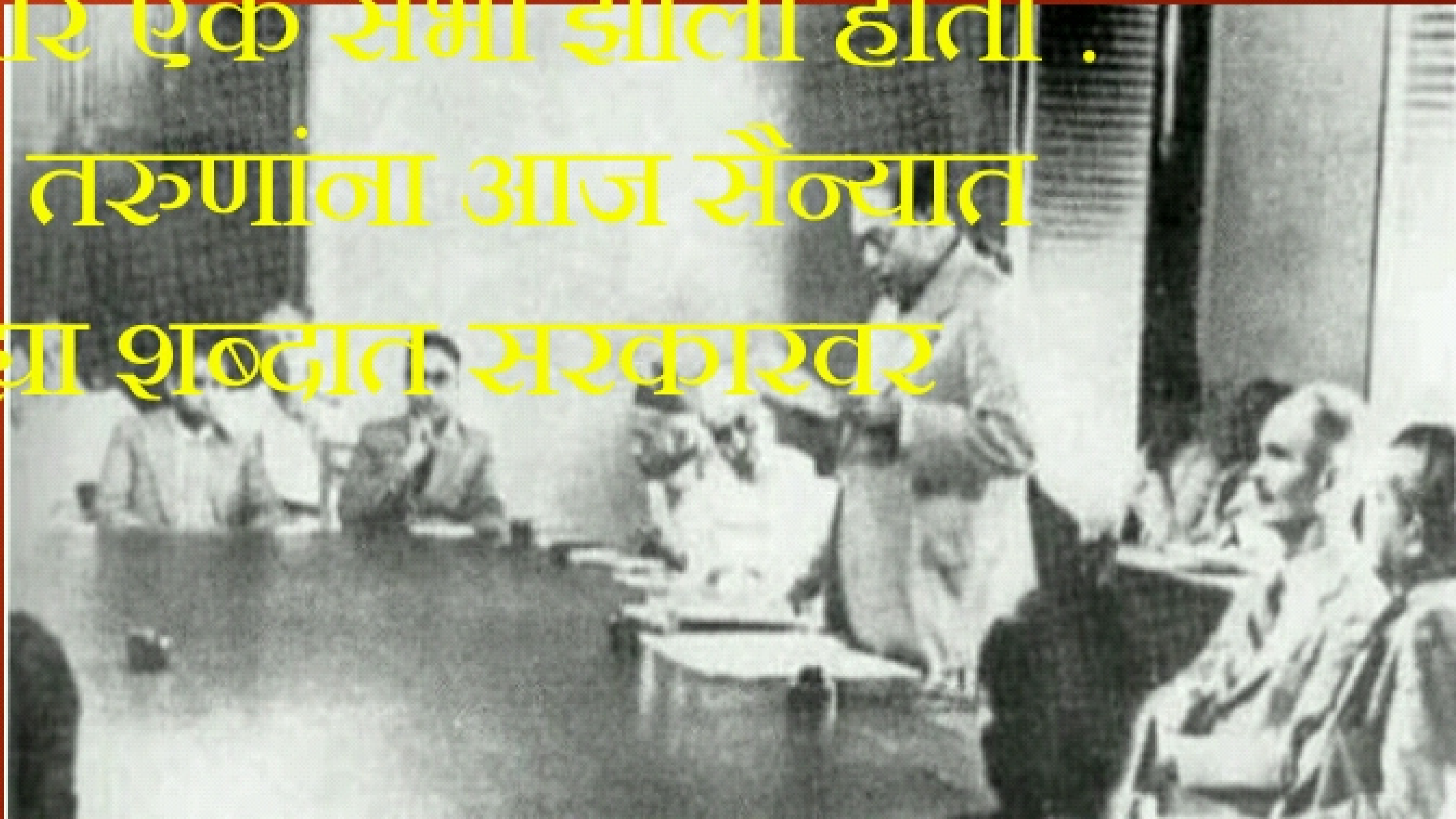

unacademy

चवदार तळ्याचा सत्याग्रह:१९-२० मार्च १९२७

बहिष्कृत हितकारिणी सभेतर्फे महाड येथे ‘कुलाबा जिल्हा बहिष्कृत परिषदेचे पहिले अधिवेशन भरविण्यात आले होते. हया अधिवेशनाचे अध्यक्ष डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर होते.त्यावेळी चवदार तळ्याचा सत्याग्रह झाला,हजारो अनुयायांना घेऊन बाबासाहेबांनी पाणी प्राशन केले, आणि अस्पृश्यतेच्या अमानुष चाली विरुद्ध स्त्याग्रहाद्वारे वाचा फोडली.

- डॉ आंबेडकरांनी बहिष्कृत भारत हे पाक्षिक सुरू केले: ३ एप्रिल १९२७
- ४ सप्टेंबर १९२७: समाज समता संघ
- २५ डिसेंबर १९२७ - मनुस्मृतीचे दहन

महाड येथे सत्याग्रह परिषद, रात्री ९ वाजता बापूसाहेब गंगाधर नीलकंठ सहस्त्रबुद्धे ह्यांच्या हस्ते मनुस्मृती चे दहन

- उपस्थिती-केशवराव जेधे, दिनकरराव जवळकर

नमुन्याचा अंक. पाक्षिक पत्र.

बहिष्कृत भारत

वर्ष १ लें.] मुंबई, रविवार तारीख ३ माहे एप्रिल सन १९२७. [अंक १ ला.

- १९२७:सोलापूर जिल्हा वतनदार महार परिषदेचे अध्यक्ष झाले
- १९ मार्च १९२८: मुंबई विधिमंडळात 'महार वतन' सुधारणा विधेयक
- २९मे१९२८: सायमन कमिशन समोर अस्पृश्यांच्या मागण्या मांडल्या (ब.ही.)

१४ जून १९२८: बहिष्कृत हितकारिणी सभेचे विसर्जन व 'भारतीय बहिष्कृत समाज शिक्षण प्रसारक मंडळ' व भारतीय समाज शिक्षण प्रसारक मंडळ ची स्थापना

- २० जून १९२८ मुंबई विधिमंडळात 'on small holding relief bill' वर दर्जेदार भाषण

२१ जून १९२८ ला मुंबईच्या goverment law college ला प्राध्यापक

२९ जून १९२८ : समता पत्र

संपादक: देवराव नाईक. समता पत्र हे समाज समता संघाचे मुखपत्र होते

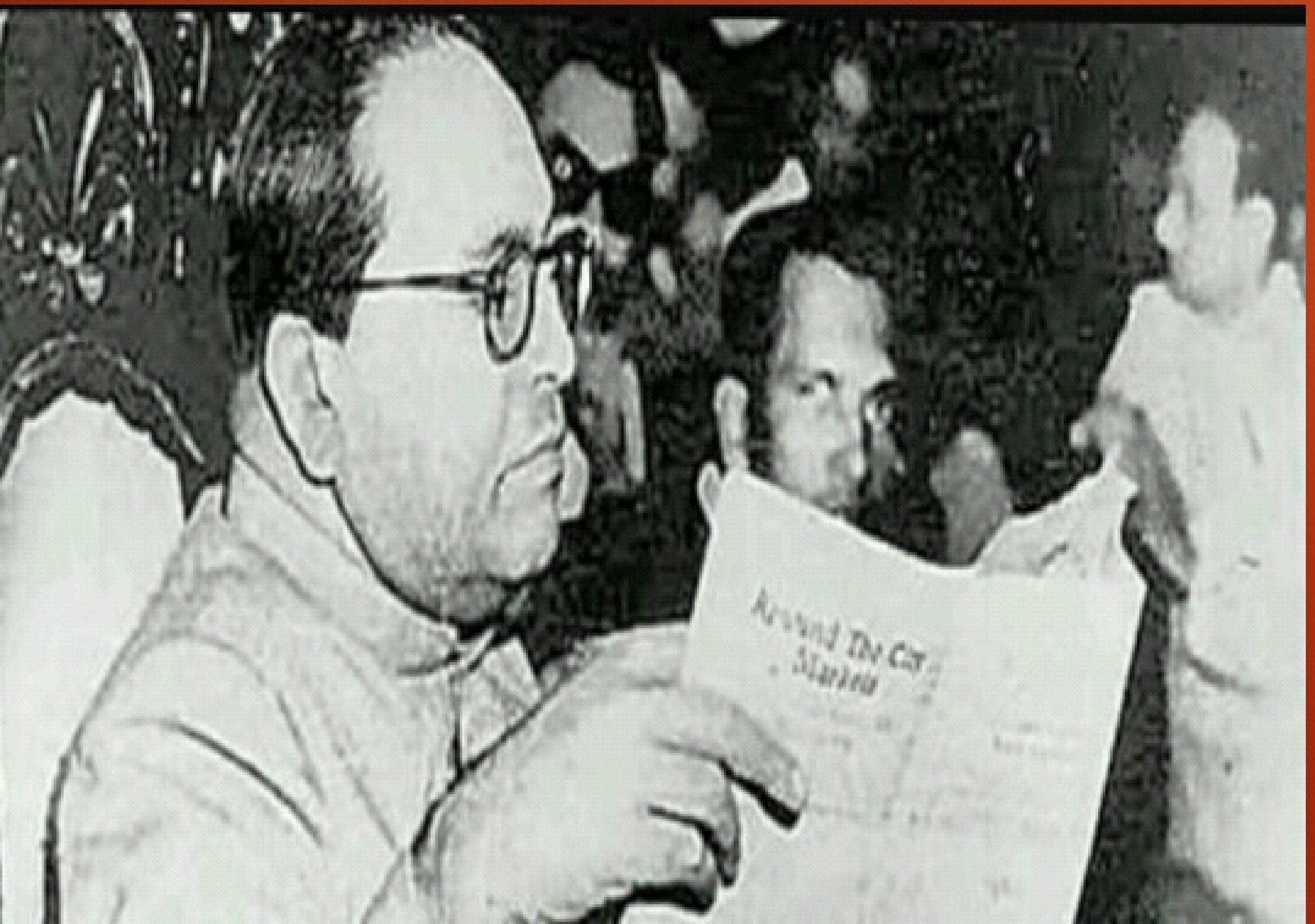

unacademy

unacademy

२६ मे १९२९:नाशिक(चितेगाव)- स्वाभिमान संरक्षण परिषदेचे अधीवेशन

३० मे १९२९:जळगाव-जामोद येथे दलित वर्गाची परिषद,अस्पृश्यांनी धर्मांतर करून अन्य धर्म स्वीकारावा असा ठराव संमत करण्यात आला.

- १३ जून १९२९:अस्पृश्यांकरता चवदार तळे खुले करण्यात आले. न्यायमूर्ती व्हि व्ही पंडित ह्यांनी हा निर्णय दिला

समाज समता संघ’:हयांच्या संयोगाने मुंबई येथील दामोदर ठाकरसीहॉल ,परेल येथे केशव गोविंद आदरेकर व विठाबाई लिडेकर यांचा विवाह संपन्न. वैदिक अधिकार प्राप्त झालेला हा महार समाजाचा पहिला विवाह

- २८ डिसेंबर १९२९:बहिष्कृत भारताच्या शेवटच्या अंकाचे प्रकाशन झाले.त्याच दिवशी धारवाड बहिष्कृत परिषदेचे डॉ आंबेडकर अध्यक्ष झाले,व तिथे त्यांनी अत्त दीप भव हा बुद्धांचा संदेश लोकांना दिला.

२ मार्च १९३० नाशिक येथे काळाराम मंदिरात अस्पृश्यांकरता प्रवेश मिळावा ह्यासाठी सत्याग्रह. ह्यावेळेस दादासाहेब गायकवाड त्यांच्या सोबत होते.

८ ऑगस्ट १९३०:अखिल भारतीय डिप्रेस्ड क्लासेस परिषदेचे प्रथम अधिवेशन. कामठी येथे हे अधिवेशन भरविण्यात आले. संसदेत प्रतिनिधित्व व नोकरीत आरक्षण ह्याबाबत एकमताने बाबासाहेबांच्या अध्यक्षतेखाली ठराव पास झाला.

बाबासाहेब व्हाईसरॉय ऑफ इंडिया या बोटीने गोलमेज परिषदेसाठी गेलेत. २० नोव्हेंबर १९३० गोलमेज परिषद मध्ये अस्पृश्यांचे नेतृत्व करताना १ले भाषणं केले.

- बहिष्कृत भारत या पत्राचे जनता असे नामकरण (२४ नोव्हेंबर१९३0)

संपादक-देवराम विष्णू नाईक.१ल्या अंकाचे मुंबई येथे प्रकाशन.

२७ फेब्रुवारी१९३१ पहिली गोलमेज परिषद आटोपून ‘एस एस मुलतान’ बोटीने बाबासाहेब भारतात आलेत.

- १९२० साली स्थापन झालेल्या आंबेडकरी सेवा दलाचे रूपांतर समता सैनिक दलात करण्यात आले. एप्रिल १९३०)

unacademy

पुणे जिल्हा बहिष्कृत परिषदेचे १ले अधिवेशन नारायणगाव येथे भरले(१९३१)

- मनिभावण मुंबई येथे गांधी-आंबेडकर भेट(१४ऑगस्ट १९३१)

सप्टेंबर १९३१-डिसेंबर१९३१: दुसऱ्या गोलमेज परिषदेकरता निवड

या परिषदेत अस्पृश्य व अल्पसंख्याकांसह स्वतंत्र मतदारसंघ देण्यावरून आंबेडकरांनी साक्ष दिली.दलितांना प्रोटेस्टंट किंवा नॉन कॉन्फमिस्स्ट म्हणा अशी त्यांची मागणी होती.दलितांसाठी व अल्पसंख्यांकरता स्वतंत्र मतदारसंघाची त्यांची मागणी होती.

- २० सप्टेंबर१९३२:रॅमसे मॅक्डोनाल्ड यांनी अस्पृश्यांसाठी व अल्पसंख्यांकरता स्वतंत्र मतदारसंघ जाहिर केल्याने महात्मा गांधींनी येरवडा तुरुंगात उपोषण सुरू केले.
- २४ सप्टेंबर १९३२ डॉ आंबेडकर व म.गांधी ह्यांच्यात येरवडा येथे करार झाला.त्यानुसार स्वतंत्र मतदार संघाऐवजी राखीव मतदारसंघ देण्यात आले-पुणे करार/येरवडा करार/ऐक्य करार

नोव्हेंबर १९३३:३ऱ्या गोलमेज परिषदेत सहभाग.आंबेडकर तिन्ही गोल
परिषदेत सहभागी झाले होते.

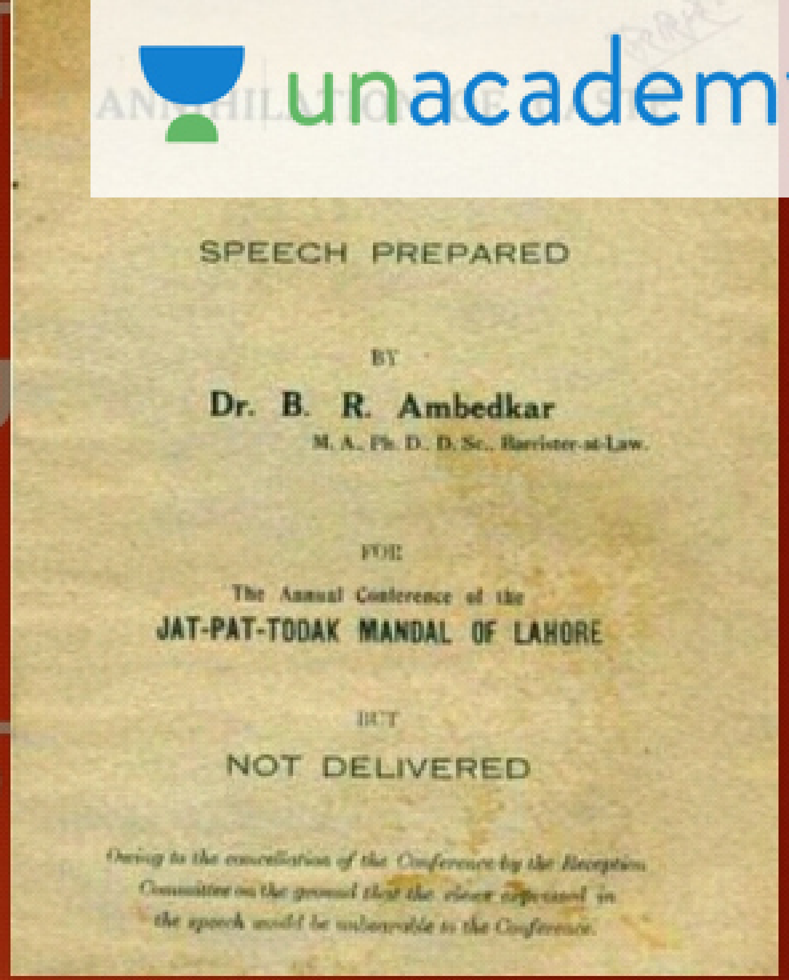
SPEECH PREPARED

BY

Dr. B. R. Ambedkar

M. A., Ph. D., D. Sc., Barrister-at-Law.

FOR

The Annual Conference of the

JAT-PAT-TODAK MANDAL OF LAHORE

BUT

NOT DELIVERED

Owing to the cancellation of the Conference by the Reception Committee on the ground that the views expressed in the speech would be unbearable to the Conference.

- मुंबई विद्यापीठाच्या ऍकॅडमीक कोन्सिल; सिंडिकेटचे सदस्य म्हण
- रमाबाई ह्यांचे राजगृह, दादर येथे निधन झाले
- Goverment law college, mumbai ' प्राचार्य पदी नेमणूक
एका वर्षा नंतर राजीनामा.
- १३ ऑक्टोबर १९३५: नाशिक,येवला येथे अखिल मुंबई इलखा परिषद धर्मांतर परिषद' म्हणून प्रसिद्ध आहे.
- घोषणा:हिंदू म्हणून जन्माला आलो पण हिंदू म्हणून मरणार नाही(ह्यानंतर 21 वर्षे विविध धर्मांचे अध्ययन केले.

१५ मे १९३६: अनहिलेशन ऑफ कास्ट या भाषणाचे पुस्तक प्रकाशित, हे भाषण डॉ आंबेडकरांनी लाहोरला जाती अंत मंडळाच्या परिषदेसाठी लिहिले होते.

- इटालियन बौद्ध भिक्षु लोकनाथ यांची भेट आणि बौद्ध धर्मावर सविस्तर चर्चा. हिंदू महासभेचे नेते डॉ मुंजे यांनी शीख धर्माचा स्वीकार करण्यासाठी विनंती केली.शीख धर्माचा अभ्यास करण्यासाठी १६ लोकांची तुकडी

१३ ऑक्टोबर १९३५: नाशिक,येवला येथे अखिल मुंबई इलखा परिषद धर्मांतर परिषद' म्हणून प्रसिद्ध आहे.

- घोषणा: हिंदू म्हणून जन्माला आलो पण हिंदू म्हणून मरणार नाही (ह्यानंतर 21 वर्षे विविध धर्मांचे अध्ययन केले.

१५ मे १९३६: अनहिलेशन ऑफ कास्ट या भाषणाचे पुस्तक प्रकाशित, हे भाषण डॉ आंबेडकरांनी लाहोरला जाती अंत मंडळाच्या परिषदेसाठी लिहिले होते.

- इटालियन बौद्ध भिक्षु लोकनाथ यांची भेट आणि बौद्ध धर्मावर सविस्तर चर्चा. हिंदू महासभेचे नेते डॉ मुंजे यांनी शीख धर्माचा स्वीकार करण्यासाठी विनंती केली.शीख धर्माचा अभ्यास करण्यासाठी १६ लोकांची तुकडी अमृतसरला गेली होती. (शंकर नारायण बर्वे)

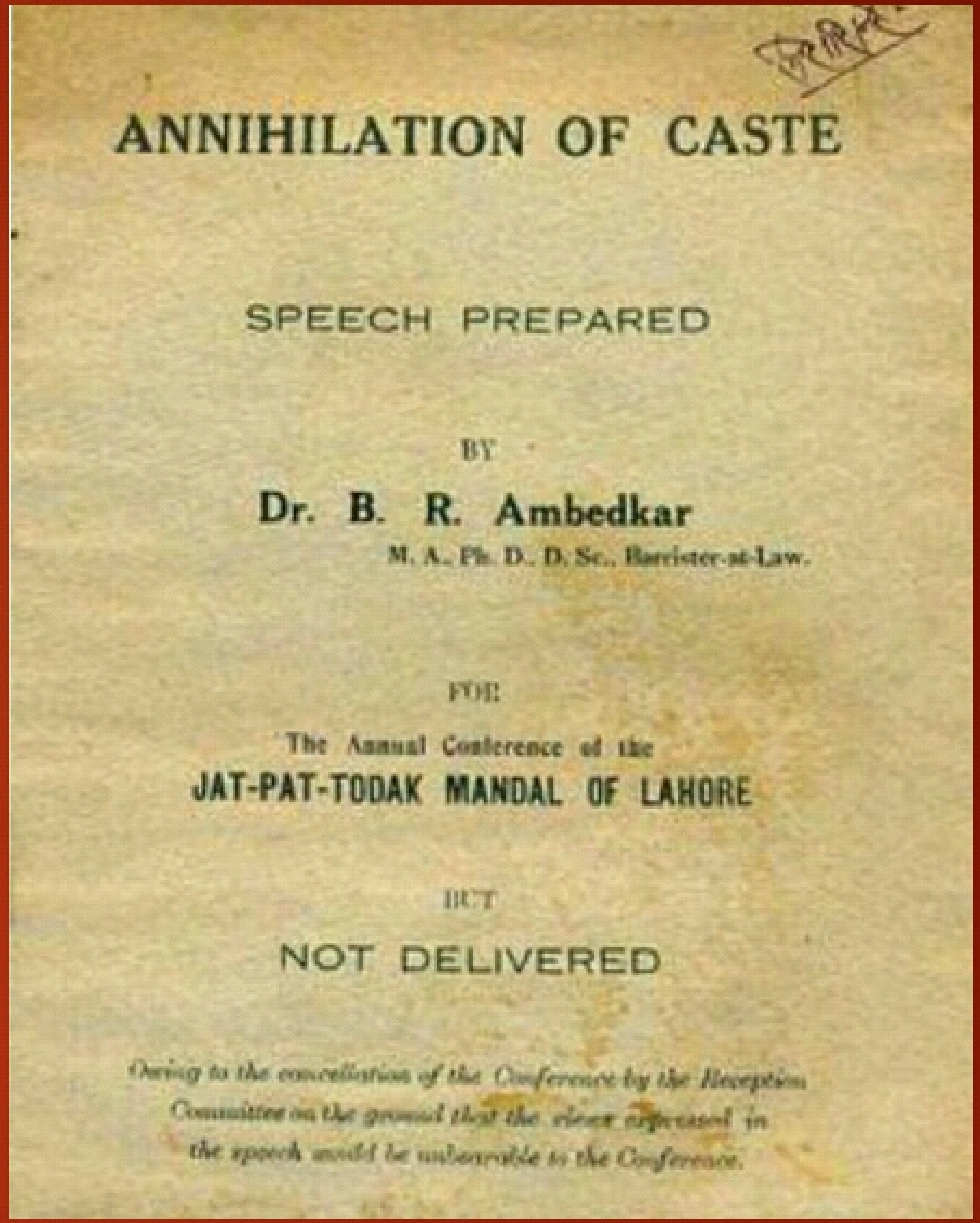

unacademy

१५ ऑगस्ट १९३६: स्वतंत्र मजूर पक्षाची स्थापना, भारत सरकार कायदा १९३५ नुसार झालेल्या सार्वत्रिक निवडणुकीत स्वतंत्र मजूर पक्षाच्या १८ उमेदवार पैकी १४ विजयी. खोतीचे बिल व महार वतन नष्ट करण्यासाठी डॉ आंबेडकरांनी महत्वाचे विवेचन केले. खोतीच्या बिलाला पाठिंबा दाखवण्यासाठी स्वतंत्र मजूर पक्षाचे ठाणे, कुलाबा, जळगाव, नाशिक, रत्नागिरी, सातारा येथे शेतकऱ्यांचा मोर्चा

- गिरणी कामगार युनियन व स्वतंत्र मजूर पक्षाचा कामगार मागण्या संदर्भात एक दिवसीय लाक्षणिक संप. कामगारांचे नेतृत्व आंबेडकरांनी केले

मुंबई विधिमंडळात अस्पृश्याना हरिजन संबोधण्यास भाऊराव गायकवाड ह्यांच्यासह हरकत व्यक्त केली. पुणे येथे फेडरेशन व्हर्सेस फ्रीडम वर व्याख्यान दिले.

२२ जुलै १९४०:सुभाषचंद्र बोस व डॉ आंबेडकर ह्यांची भेट, फेडरेशन च्या स्थापनेबाबत चर्चा घडून आली.

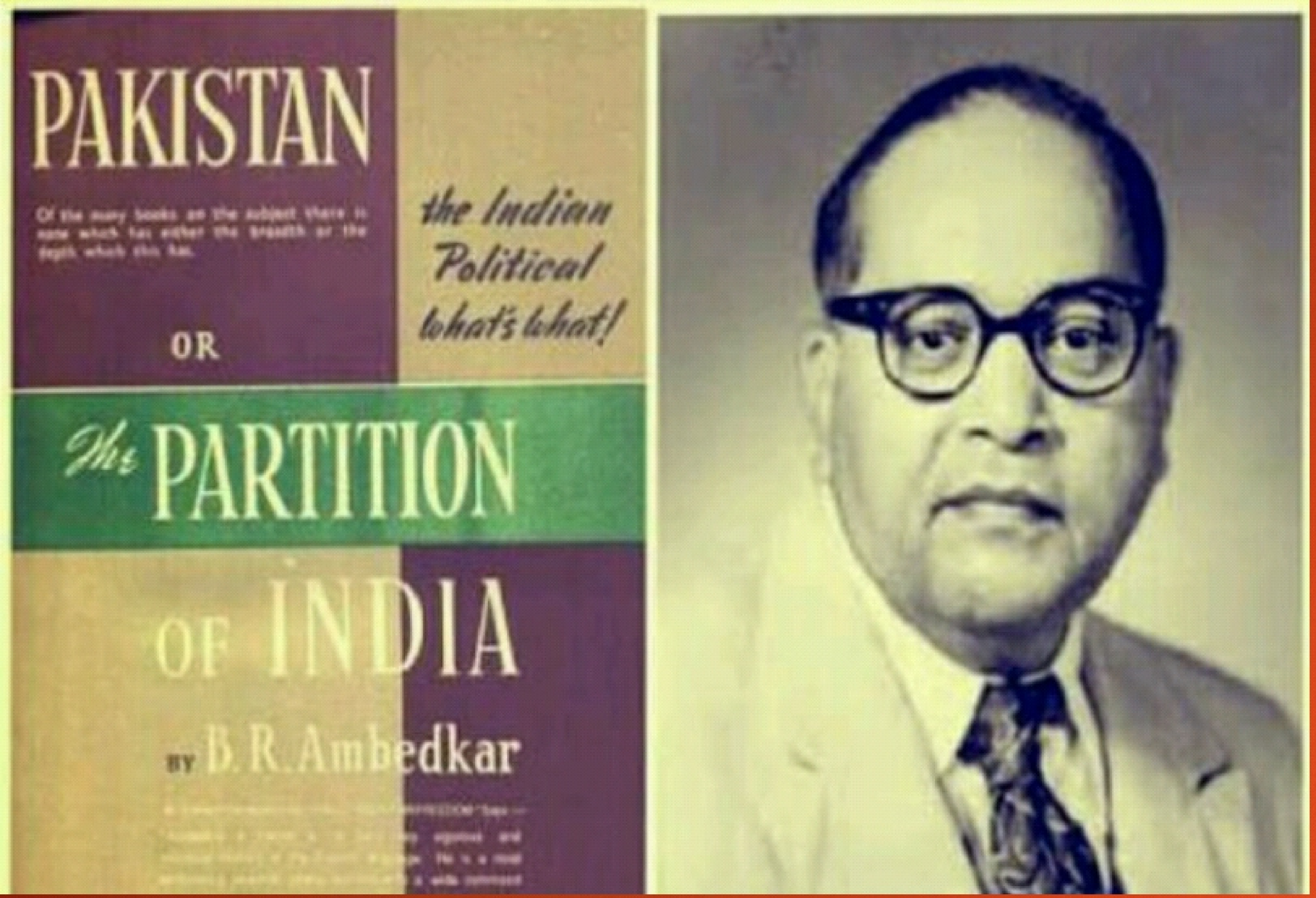

unacademy

२८डिसेंबर १९४०: Thoughts on Pakistan-प्रकाशित

फेब्रुवारी१९४५: दुसरी सुधारीत आवृत्ती 'पाकिस्तान ओर पार्टिशन ऑफ इंडिया' या नावाने प्रकाशित

- २४ मे १९४१: महारज्ञाती पंचायत समितीची स्थापना (मु.)
- जुलै १९४१: डिफेन्स Advisory committiee वर बाबसाहेबांची सदस्य म्हणून निवड. बाबासाहेबांच्या प्रयत्नामुळे महार रेजिमेंटची स्थापना
- ३० मार्च १९४२:क्रिप्स योजनेच्या सदस्यांची भेट, सोबत सहकारी म. राजा हे होते

१ जुलै १९४२ ते१९४६ व्हॉइसरॉय लॉर्ड लिनलिथिगो यांच्या कार्यकारी मंडळात ते अंतर्भूत होते.मजूर खात्यात ते मजूर मंत्री होते. केंद्रीय मंडळात सहभागी होणारे ते पहिले अस्पृश्य व्यक्ती होते

अखिल भारतीय अस्पृश्य समाज संघटनेतर्फे नागपूरला अधिवेशन भरविण्यात आले होते त्याचे अध्यक्ष एन शिवराजन होते.त्यावेळी ‘ऑल इंडिया शेड्युल कास्ट फेडरेशन’ ची स्थापना करण्यात आली. येथूनच रिपब्लिकन पक्ष स्थापन करण्याची बाबासाहेबांनी घोषणा केली होती. (१९ जुलै १९४२)

- दलित वर्गीय हितकारिणी सभा, दिल्ली येथील भाषणात ‘शासनकर्ती जमात व्हा’ असे आव्हान आंबेडकरांनी केले.
- ‘द अनटचेबल अँड इंडियन कॉन्स्टिट्युशन’ हा शोधनिबंध डॉ आंबेडकरांनी कॅनडातील क्युबा या शहरातील इन्स्टिट्युट ऑफ पॅसिफिक रीलशन इथे सादर केला. व त्यांनी हा शोध निबंध ‘मिस्टर गांधी अँड इमानसिपेशन ऑफ अनटचेबल्स’ या नावाने 1942 मध्ये पुस्तकाच्या रुपात प्रसिद्ध केला.
- 18 जानेवारी 1943 – पुण्यात न्या. रानडेंच्या जयंतीदिना निमित्त केलेले भाषण आंबेडकर यांनी पुस्तक रूपाने ‘रानडे, गांधी अँड जिना’ या शीर्षकाखाली प्रकाशित केले. प्रस्ताविकेत बाबासाहेब म्हणतात; ‘मला आशा आहे की, माझे राष्ट्रबंधु एक दिवस हे मान्य करतील की, राष्ट्र हे माणसापेक्षा मोठे असते.’

unacademy

unacademy

- ६-७सप्टेंबर रोजी आयोजित त्रिपक्षीय मजूर परिषदेच्या अधिवेशनाचे डॉ आंबेड
- २९जुलै १९४४:शेड्युल कास्ट इमपृव्हामेंट ट्रस्ट ची स्थापना
- मद्रास येथे प्रसिद्ध समाजसुधारक पेरियार स्वामी ह्यांची भेट(१९४४)
- ५ मे१९४५: 'कम्युनल डेड लॉक अँड वे टू सोलव्ह इट' हे ऐतिहासिक भाषण त्यांनी शेड्युल कास्ट फेडरेशनच्या ३ऱ्या अधिवेशनादरम्यान केले होते.
- What congress and Gandhi have done to the untouchables'हा ग्रंथ जुन १९४५ ला प्रसिद्ध
- ८ जुलै १९४५ : पीपल्स एज्युकेशन सोसायटीची स्थापना करण्यात आली होती.
- १३ ऑक्टोबर १९४६: 'हू वेअर शूद्राज' ग्रंथ प्रकाशित झाला.

२७ नोव्हेंबर १९४५ दिल्ली येथे आयोजित सातव्या हिंदी कामगार परिषदेचे डॉ भीमराव आंबेडकर अध्यक्ष होते.

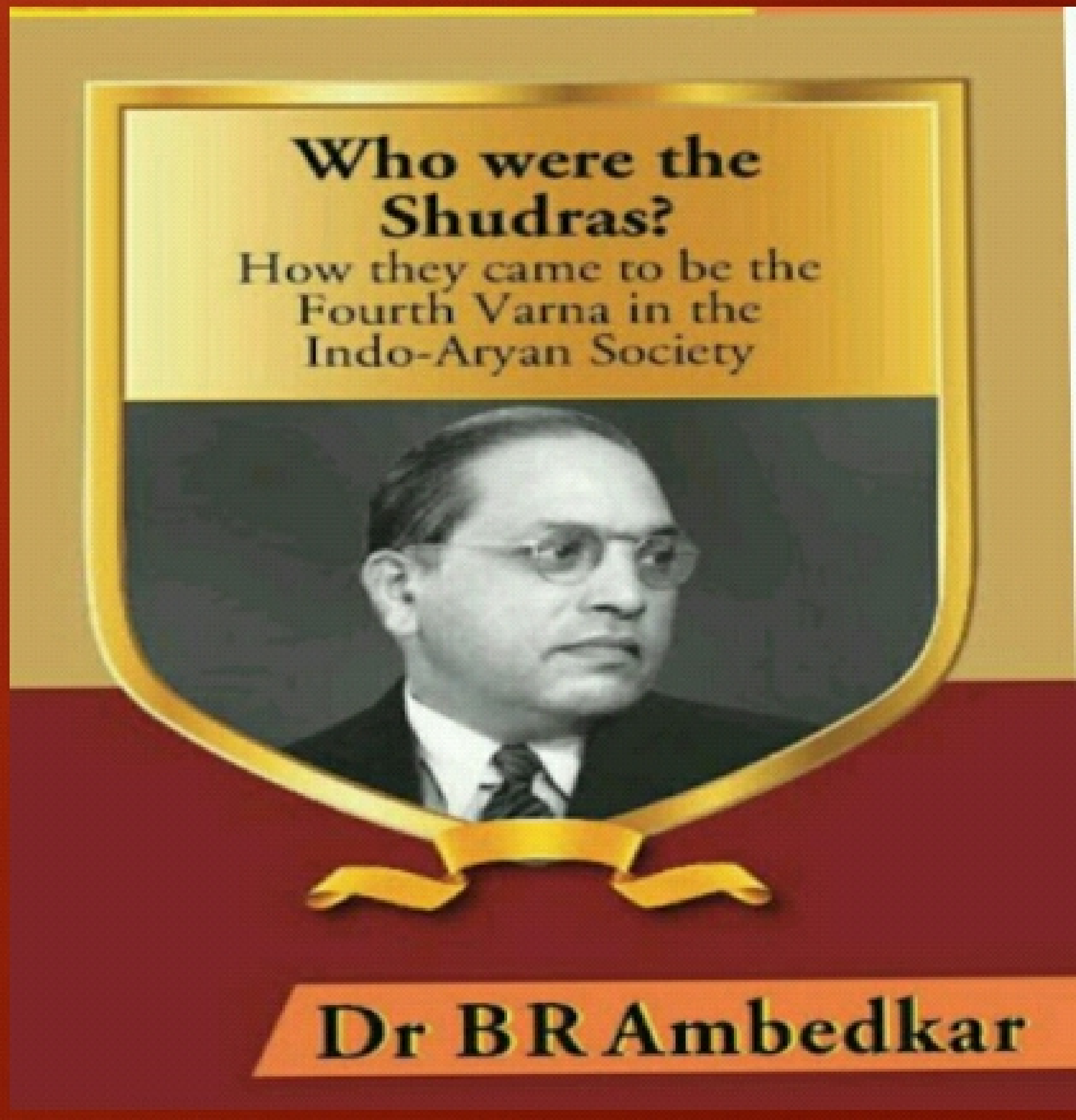

४नोव्हेंबर१९४६:इंग्लंड चे प्रधान मंत्री विन्स्टन चर्चिल ह्यांच्याशी भेट(लंडन)

- घटना समितीचे सदस्य म्हणून २३ जुलै १९४७ ला डॉ आंबेडकरांची निवड करण्यात आली.
- ३ ऑगस्ट १९४७ ला स्वतंत्र भारताचे १ले कायदा मंत्री म्हणून निवड. १९५१पर्यंत बाबासाहेब या पदावर कार्यरत होते. २९ऑगस्ट१९४७ डॉ आंबेडकर ह्यांच्या अध्यक्षतेखाली मसुदा समिती स्थापन १२ ऑगस्ट१९४८: सुधारित हिंदू कोड बिल संसदेत सादर केले.
- The Untouchale ग्रंथ प्रकाशित

४ नोव्हेंबर१९४९:भारत सरकार कायद्याचे दुरूस्ती बिल प्रस्तुत केले.

- २ मे १९५०:दिल्लीतील बुध्द जयंतीला ‘बुध्द धर्म हाच मानव धर्म’ ह्यावर विवेचन केले.
- जुलै १९५१:भारतीय बौद्ध जन संघ या संस्थेची स्थापना केली.
- ५ जून१९५२:कोलंबिया विद्यापीठाकडून डॉक्टर ऑफ लॉज (LLB) ही पदवी. (न्यूयॉर्क)
- उस्मानिया विद्यापीठाने डी लिट ही पदवी दिली. (१२जाने १९५३)
- जून १९५३:सिध्दार्थ कॉलेज ऑफ कॉमर्स अँड इकॉनॉमिक्स
- ४मे१९५५ :भारतीय बौद्ध महा सभेची स्थापना
- ३१जुलै१९५५: ‘मुंबई राज्य कनिष्ठ गाव कामगार असोसिएशन ची स्थापना
- १२ डिसेंबर१९५५: औरंगाबाद महाविद्यालयाचे मिलिंद विद्यालय असे नामकरण

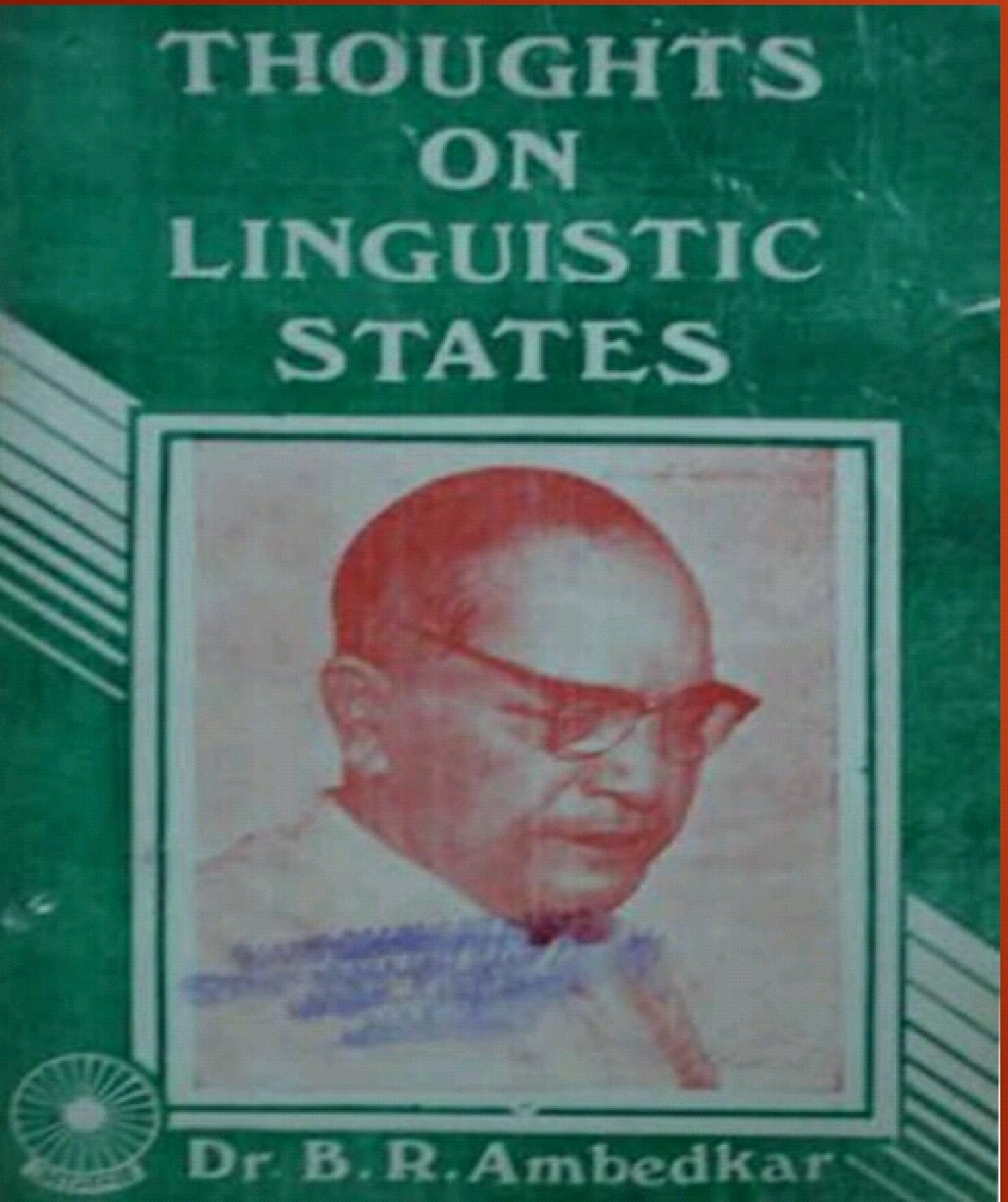

हिंदू कोड बिल ज्यामुळे स्त्रियांना सामाजिक ,आर्थिक हक्क प्रदान होणार होते, ते रद्द झाल्यामुळे मंत्रीपद सोडले (१९५१-२५ सप्टेंबर)

Thoughts on linguistic state:१९५५

- मुंबईत जून १९५६ ला विधी महाविद्यालयाची स्थापना झाली आणि १जून१९५६ आंबेडकर स्कुल ऑफ पोलिटिकलस ह्या संस्थेची स्थापना झाली. त्याच वर्षी जनता पत्राचे प्रबुद्ध भारत असे नामकरण करण्यात आले

unacademy

unacademy

२३ सप्टेंबर १९५६ ला नागपूर येथील पत्रकार परिषदेत बौद्ध धर्म स्वीकारणार ही घोषणा केली

१४ ऑक्टोबर १९५६ ला महास्थविरचंद्रमनी ह्यांच्या हस्ते बौद्ध धर्माची ५ लाख अनुयायांना घेऊन दिक्षा घेतली.

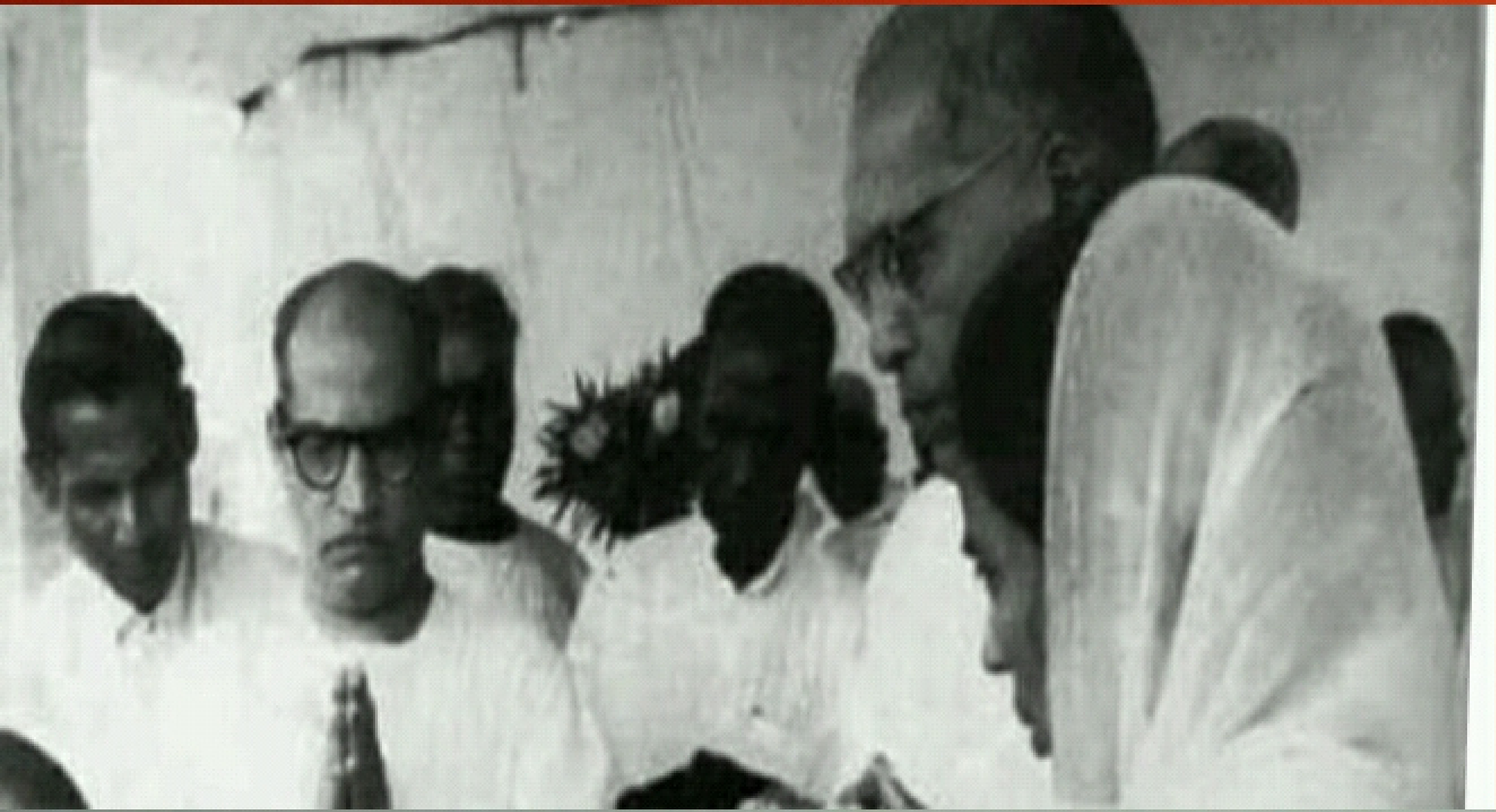

दलितांचे पूर्वज असलेल्या नागवंशीय लोकांचे निवासस्थान म्हणून नागपूर येथे बुद्धांच्या महापरिनिर्वाणाला २५०० वर्षे पूर्ण झाली म्हणून अशोक विजयादशमी रोजी २२ प्रतिज्ञा घेत बाबासाहेबांनी बौद्ध धर्माची दिक्षा घेतली

२० नोव्हेंबर १९५६ ला जागतिक बौद्ध धर्म परिषद(काठमांडू, नेपाळ)येथे आपले सुप्रसिद्ध भाषण बुद्ध आणि कार्ल मार्क्स हे दिले

unacademy

- २५नोव्हेंबर१९५६ला बनारस हिंदू विद्यापीठात विद्यार्थी परिषदेच्या उदघाटन प्रसंगी त्यांनी दिलेले भाषण हे त्यांनी दिलेले अंतिम भाषण ठरले.
- दलाई लामा ह्यांनी बाबासाहेबांचा बोधिसत्व ह्या शब्दाने गौरव केला

६ डिसेंबर १९५६:डॉ आंबेडकरांचे २६,अलिपुर रोड दिल्ली येथे महारीनिर्वाण,अभूतपूर्व अंत्य यात्रा.शासकीय इतमामात अंत्यसंस्कार. दादरयेथील समाधी स्थळास चैत्यभूमी’

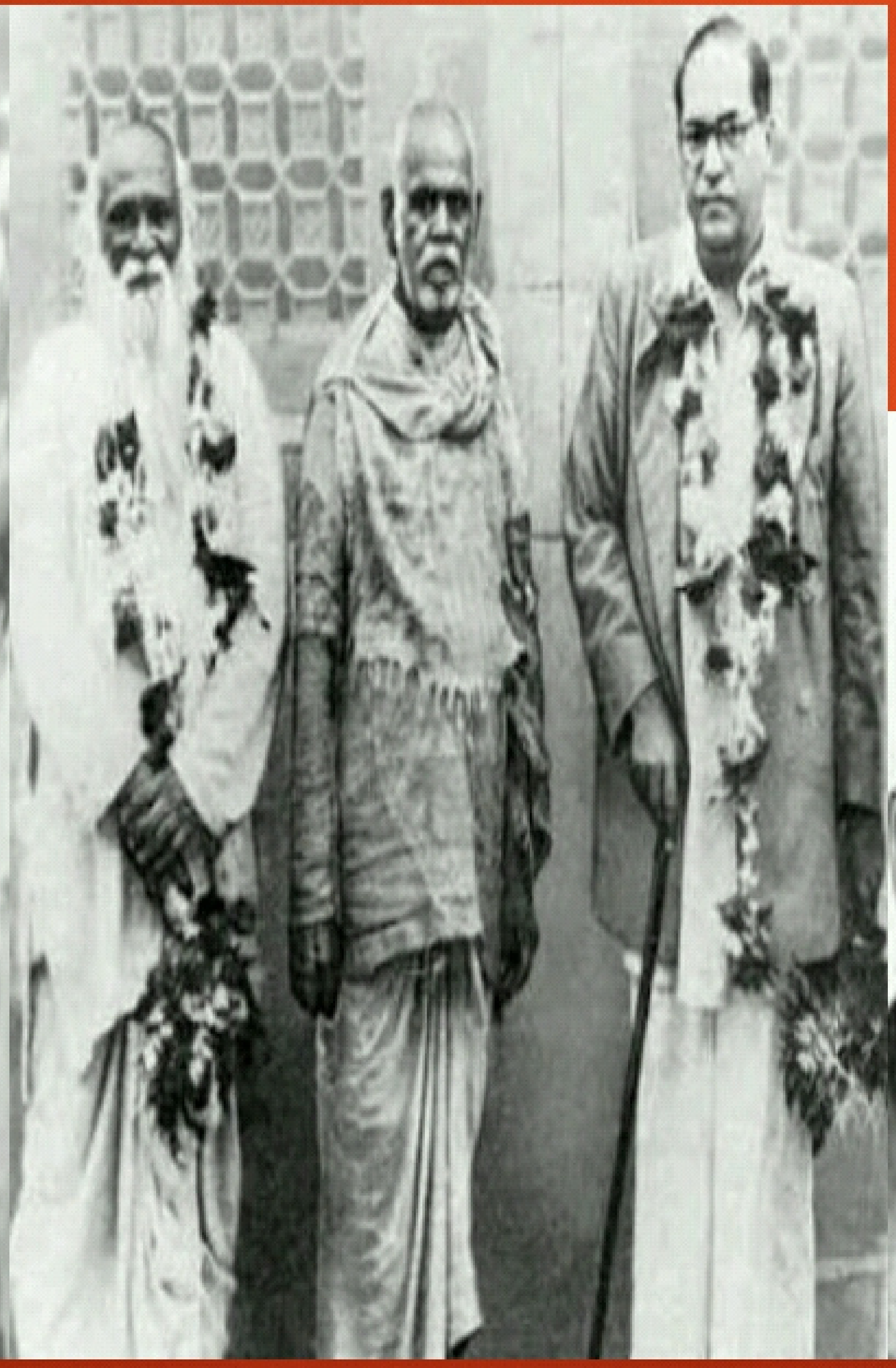

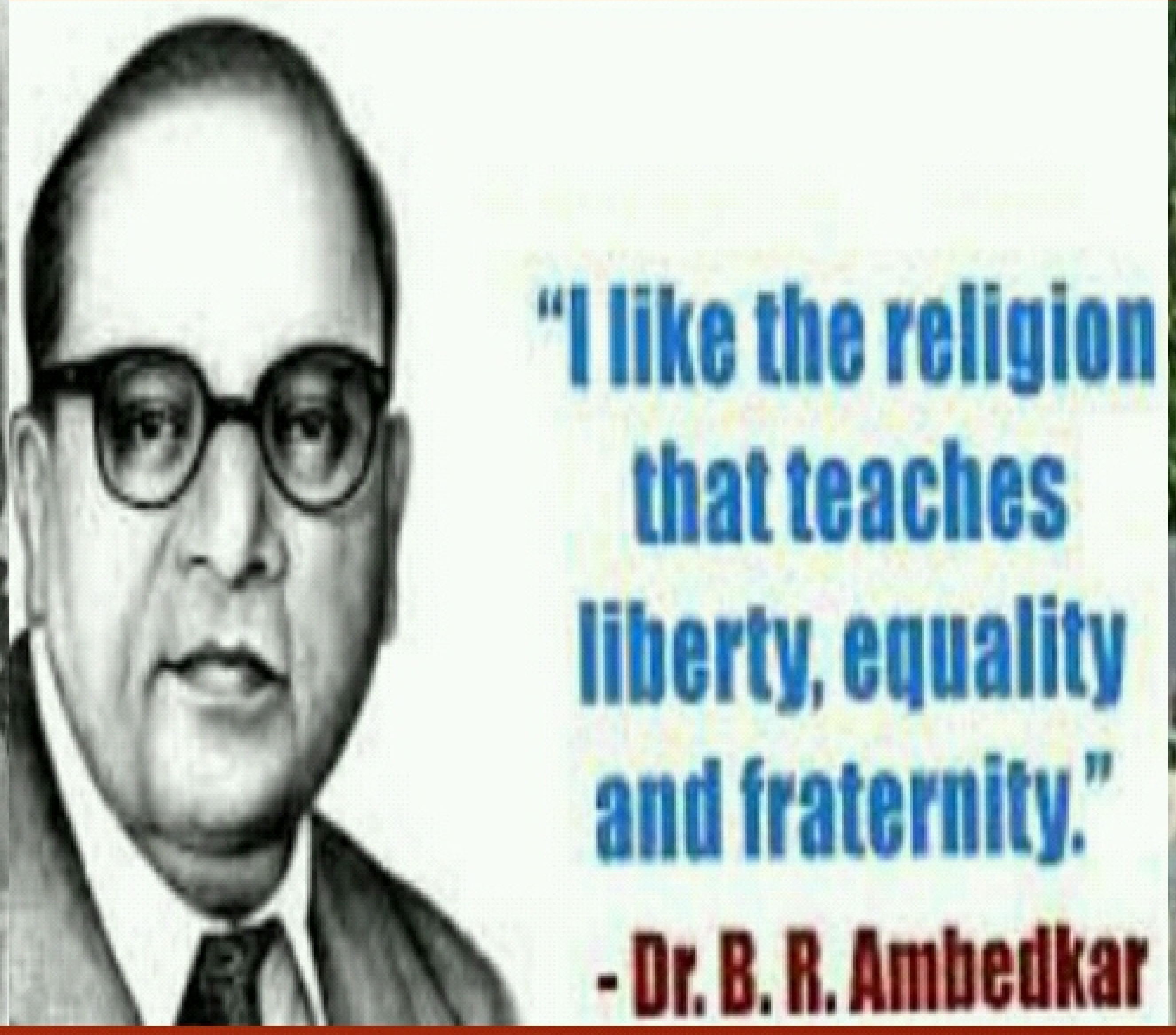

unacademy

१४ एप्रिल १९९०:बाबासाहेबांना सर्वोच्च नागरी पुरस्कार मरणोत्तर देण्यात आला.
राष्ट्रपती व्यंकट रमण ह्यांच्या हस्ते माई आंबेडकर ह्यांनी या सन्मानाचा स्वीकार केला.

१९९०-९१:सामाजिक न्याय वर्ष: जन्म शताब्दी वर्ष

१९९१: चवदार तळे सत्याग्रहाचे टपाल तिकीट

२० सप्टेंबर१९९७: डॉ आंबेडकर विधी विद्यापीठाची स्थापना.